

СЕКЦІЯ 3
ІСТОРІЯ ОСВІТИ:
ПОГЛЯД НА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА УПРАВЛІННІ

Лілія Ребуха,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

**УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА: ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ**

Освітні реформи, що проводяться останніми роками в Україні суттєво вплинули на зміну цілей освіти. Теоретико-енциклопедичні по своїй глибині знання, які довгий час були головною метою освіти, нині стали дієвим засобом у зреалізуванні особистого потенціалу молоддю.

До недавню у сфері управління освітою керівники закладів освіти розглядали педагогів лише як виконавців управлінських рішень. Відповідно сьогодні більшість педагогічних працівників не вміють формувати команду, вибудувати свою професійну діяльність з орієнтацією на отримання прогнозовано-позитивного кінцевого результату, організувати встановлення привабливого освітнього середовища, успішно використовувати мотивацію у навчанні, що призвело до втрати зацікавленістю освітнім процесом у значної частини майбутніх фахівців.

Зважаючи на сучасні реалії освітнього процесу нині педагог має виступати як суб'єктом, так і об'єктом управління, що не спостерігається у педагогічних працівників із низьким рівнем виконавчої і управлінської культури та у тих, в яких відсутнє розуміння відповідальності за професійні наслідки.

У становленні та розвитку практики управлінської діяльності педагога можна виділити чотири основні періоди, де в основі періодизації покладено різні типи установок, прийомів, методів діяльності з організації та контролю освітнього процесу.

Перший період тривав до XVII ст. Основним прийомом управління освітньою діяльністю у даному періоді був контроль за виконанням індивідуальних завдань кожним учнем та запам'ятовуванням вивченого матеріалу. В школі існувала система тілесних покарань для недбайливих учнів, що входило у функціональні обов'язки вчителя.

Другий період – з XVII ст. до початку XX ст. У цей час педагогу відводилася роль передавача знань шляхом застосування «правильних методів». На той час вчитель як державний службовець мав право на самостійну педагогічну позицію та прийняття рішення.

Третій період тривав з XX ст. до 1991 р. Управління освітніми установами у радянський період було сформовано на основі авторитарного стилю взаємодії між учасниками освітнього процесу. Педагог розглядався як провідник між учнями та партією і урядом. В галузі управління освітнім процесом педагогу-керівнику освітнім закладом рекомендувалося використовувати тоталітарні цілковито підконтрольні методи наукової організації праці, які забезпечували на той час здійснення прямого політичного керування освітнім закладом [2, с. 266].

Четвертий період у становленні управлінської діяльності педагога розпочався з 1992 р. і триває по нині. На зміну «суб'єкт-об'єктній» системі взаємодії у педагогічну практику прийшла логіка сприяння, співпраці та академічної доброчесності. Діяльність педагогів поступово стає управлінською. Їм все частіше доводиться виконувати функції методиста, діагноста, експерта, проєктувальника та ін. [1; 5].

Сьогодні результат управлінської діяльності педагога оцінюється по досягненню ним поставленої мети, а саме стратегічної, яка направлена на отримання здобувачами якісної освіти та тактичної із чітким плануванням освітнього процесу. Останнім часом важливою для педагога є управлінська компетентність. Вона розглядається як складова набутої ним у закладі вищої освіти професійної компетентності, оскільки саме вона слугує системою внутрішніх ресурсів, необхідних для організації ефективного керівництва освітнім процесом в цілому.

Основні характеристики управлінської компетентності педагога відображається у гнучкості керівництва, належному особистісному сприйнятті освітніх подій та ефективній міжособистісній взаємодії; вміннях ефективно попереджати конфліктні ситуації; набутті здатностей встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими особами [8; 10, с. 23].

При дослідженні професійної компетентності фахівців освітньої галузі науковці використовують результати досліджень британського психолога Дж. Равена, який описав та обґрунтував 37 її різних видів, де ключовими її складовими є інтелектуальні, психологічні, мотиваційні, проєктивні та методичні навички [3; 4; 6, с. 70–72; 9, с. 96].

Розвиток управлінської компетентності у магістрів Західноукраїнського національного університету освітньо-професійної програми «Управління закладами освіти» забезпечується наявністю у ній дисциплін управлінського циклу: «Управління освітнім процесом у закладах освіти», «Професійно-педагогічна комунікація» та «Інноваційні технології в освіті та науці» [див. <https://www.wunu.edu.ua/master-sgf-op/>]. Структура та змістове наповнення даної програми дозволяє майбутнім педагогам успішно використовувати у своїй діяльності різні стилі управління для вирішення проблем, які мають місце в

освіті та результативно вибудовувати паритетні взаємини з педагогами та майбутніми фахівцями [7, с. 115–116].

Отже висновуємо, що схарактеризовані нами чотири періоди становлення та розвитку управлінської діяльності педагога дозволили нам окреслити основні рівні управління освітнім закладом, а саме: а) освітньою установою для забезпечення її ефективної діяльності та б) освітнім процесом для максимального формування управлінських компетентностей та розвитку професійних здібностей у кожного майбутнього фахівця. Розкрито управлінську компетентність як комплексну систему, що містить мету, випереджувальне планування, прогнозування результатів і рефлексію управлінської діяльності. Обґрунтовано, що формування та розвиток управлінської компетентності в магістрів освітньо-професійної програми «Управління закладами освіти» сповна відбувається на лекційних і практичних заняттях за їхнього дієвого наукового і методичного забезпечення.

Список використаної літератури

1. Іванов Є. В. Демократизація управління освітніми закладами в Україні (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. Старобільськ, 2017. 20 с.
2. Калиніна, А. О. Виникнення тоталітаризму. *Актуальні проблеми політики*, 2014. №51. С. 264–272.
3. Кулик О. І. Управління якістю надання освітніх послуг загальноосвітніми навчальними закладами на основі інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. Київ, 2017. 20 с.
4. Лунячек В. Е. Реформування системи управління освітою в Україні: пропозиції для тих, хто хоче реальних змін : зб. статей. Харків: ФОП Мезіна В. В., 2017. 88 с.
5. Ніколаєнко С. М. Законодавча база управління навчальними закладами. Київ: НУБіП України, 2015. 225 с.
6. Ребуха Л. З. Гносеологічні основи мислєдїяльності майбутніх фахівців-управлінців закладів освіти. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку : зб. наук. праць : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтер.-конф.(Переяслав, 12 лют. 2021 р.). Переяслав. 2021. Вип. 67. С. 70–72.

7. Ребуха Л., Салко В. Формування управлінської компетентності у майбутнього фахівця закладу освіти: технологічний аспект. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку* : зб. наук. праць : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтер.-конф.(Переяслав, 23 берез. 2021 р.). Переяслав. 2021. Вип. 68. С. 115–116.

8. Співаковський О. В. Управління університетом: які зміни нам потрібні? *Голос України*: газета Верховної Ради України. 2018. № 95 (6850). URL: <http://www.golos.com.ua/article/303071>

9. Kondur O. Управлінська компонента професійної компетентності фахівця в освітній системі. *Витоки педагогічної майстерності*, 2018. № 21. С. 95–99.

10. Ponomarov O. S. *Filosofia spilkuvannia v konteksti kultury sotsialnoho upravlinnia. Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnomy systematy: filosofia, psykhologhiia, pedahohika*, 2011. №1. С. 23–30.

Октавія Фізеші,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет

ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРНАТУРА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ЗАКАРПАТТІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

В останні роки спостерігається зростання уваги освітянської та педагогічної громадськості до питання педагогічної інтернатури, про яку також йдеться у ст. 23 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.): «Особи, які не мають досвіду педагогічної діяльності та приймаються на посаду педагогічного працівника, протягом першого року роботи повинні пройти педагогічну інтернатуру» [1]. У затвердженому Положенні про педагогічну інтернатуру подається наступне трактування сутності педагогічної інтернатури – «система заходів, спрямованих на підтримку педагогічного працівника закладу освіти, призначеного на посаду вперше, у провадженні ним педагогічної діяльності та набутті (вдосконаленні) його фахової майстерності» [2].